

**ΕΘΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ
ΑΨΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΔΕΛΤΙΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΑΨΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

1. Σύντομη παρουσίαση του στοιχείου Ψλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

α. Με ποιο όνομα αναγνωρίζεται το στοιχείο από τους φορείς του:

Οι Μάηδες της Μακρινίτσας Πηλίου.

β. Άλλη/-ες ονομασία/ες: Οι Μάηδες της Μακρινίτσας, Μάηδες.

γ. Σύντομη Περιγραφή:

Οι Μάηδες της Μακρινίτσας έχουν χαρακτηριστεί κατά καιρούς ως χορευτικομυμητικό έθιμο (Λιάπης, 1990α:34), ως δραματική παράσταση (Κορδάτος, 1931:9), ως μαγευτικό δρώμενο (Βελλούδιος, 1991:54), ως πανάρχαιος μύθος ή ως μαγικοθρησκευτικό έθιμο (Πλάτανος, 1963:16). Σύμφωνα με τον Σαχινίδη (1995:49-50), οι Μάηδες ήταν μαγικά αγροτικά φυσιολατρικά έθιμα, που χαρακτηρίζονταν από μαγικοθρησκευτικά δραματοποιημένα θεάματα και μιμοδράματα (δρώμενα), που είχαν ευετηριακή, προφυλακτική και αποτρεπτική σκοπιμότητα. Ως έθιμο που συμβολίζει την αναγέννηση της φύσης χαρακτηρίζουν τους Μάηδες οι Χουρμουζιάδης, Ασημακοπούλου-Ατζακά και Μακρής (1984:268-269), καθώς επίσης και ως κράμα αυτοσχεδιασμού και στοιχείων μουσικής, λόγου και κινήσεως αυστηρά προκαθορισμένων από την παράδοση.

δ. Πεδίο ΑΠΚ:

- ☒ προφορικές παραδόσεις και εκφράσεις
- ☒ επιτελεστικές τέχνες
- ☒ κοινωνικές πρακτικές-τελετουργίες-εορταστικές εκδηλώσεις
- ☒ γνώσεις και πρακτικές που αφορούν τη φύση και το σύμπαν
- ☐ τεχνογνωσία που συνδέεται με την παραδοσιακή χειροτεχνία
- ☐ άλλο

ε. Περιοχή όπου απαντά το στοιχείο: Μακρινίτσα Πηλίου (Δήμος Βόλου

Περιφερειακή Ενότητα Μαγνησίας και Βορείων Σποράδων, Περιφέρεια Θεσσαλίας)

στ. Λέξεις-κλειδιά: Μακρινίτσα Πηλίου, Οι Μάηδες της Μακρινίτσας, Πήλιο, Πρωτομαγιά

2. Ταυτότητα του φορέα του στοιχείου ΑΠΚ

α. Ποιος/-οι είναι φορέας/-είς του στοιχείου;

Δήμος Βόλου - Δημοτική Ενότητα Μακρινίτσας – Τοπική Κοινότητα Μακρινίτσας,

Υπεύθυνος Αντιδήμαρχος: Αργύρης Κοπάνας.

Δήμος Βόλου - Δημοτική Ενότητα Μακρινίτσας – Τοπική Κοινότητα Μακρινίτσας,

Υπεύθυνος Πρόεδρος: Ευάγγελος Σαρακατσάνος

Προοδευτικός Σύλλογος Μακρινίτσας

Υπεύθυνος: Νίκος Τσούκας

β. Έδρα/τόπος

Διεύθυνση: Πλατεία Μακρινίτσας (Κοινοτικό Κατάστημα πρώην Κοινότητας Μακρινίτσας), ΤΚ: 37011

Τηλ.: 2428350400

Fax: 2428099140

Email: makrin@otenet.gr

Url: <https://dimosvolos.gr/el/makrinitsa>

γ. Περαιτέρω πληροφορίες για το στοιχείο:

Αρμόδιο/-α πρόσωπο/-α

Όνομα: Νικόλαος Τσούκας

Ιδιότητα: Πρώην Πρόεδρος Κοινότητας Μακρινίτσας (1990-2002)

E-mail: ntsoukas@gmail.com

3. Αναλυτική περιγραφή του στοιχείου ΑΠΚ, όπως απαντά σήμερα

Το λαϊκό δρώμενο των Μάηδων της Μακρινίτσας επιτελείται έως σήμερα έχοντας ως βάση του μια κληρονομιά ετών που μεταβιβάστηκε από προηγούμενες γενιές (πρωτεργάτες και συμμετέχοντες) με τις αντίστοιχες μεταλλαγές, αποτελώντας σήμερα μια ενδιαφέρουσα σύγχρονη επιτελεστική έκφανση της ζώσας άυλης κληρονομιάς της τοπικής κοινότητας.

Αυτή η μεταβίβαση του δρώμενου από γενιά σε γενιά συνοδεύτηκε από μεταλλαγές, όπου τα μέλη της κοινότητας (ανα)νοηματοδότησαν πτυχές της επιτέλεσής του, ώστε το έθιμο να έχει μια πολιτισμική αξία και «λειτουργικότητα» με νέα χαρακτηριστικά. Τέτοια, είναι η πολιτισμική αξία του εθίμου για τη μνήμη της κοινότητας, τη συνοχή της, την περηφάνια της και τέλος για την ανάδειξή της μέσα σε ένα ευρύτερο εθνικό- παγκόσμιο πλαίσιο.

Οι Μάηδες της Μακρινίτσας είναι βασικά μια γιορτή, όχι μόνο για τα μέλη του θιάσου αλλά και για τους κατοίκους της Μακρινίτσας. Ένας τρόπος έκφρασης, που σηματοδοτεί την άνοιξη, αλλά και τη χαρά και τη δύναμη της παρέας. Είναι ένα δρώμενο βαθιά ριζωμένο στους κατοίκους της περιοχής. Οι Μακρινιτσιώτες, μέλη του θιάσου αναφέρουν χαρακτηριστικά: *«Οι Μάηδες είναι ένα αλκοολίκι, μια συνήθεια, μια λατρεία για την παλικάριά, για τη γονιμότητα, την αναγέννηση και τις ευεργετικές συνέπειες της φύσης»*.

Η τέλεση του δρώμενου σήμερα έχει ως εξής: νωρίς την ημέρα της τέλεσης του εθίμου, οι συμμετέχοντες στον θιάσο των Μάηδων καθώς και οι μουσικοί συγκεντρώνονται στο παλιό Δημοτικό Σχολείο, στη συνοικία της Αγίας Τριάδας Μακρινίτσας. Εκεί μεταμφιέζονται, πειράζουν ο ένας τον άλλον, με επίκεντρο το «Κορίτσι», καταναλώνουν αρκετό ντόπιο τσίπουρο και κάνουν μερικές στροφές για δοκιμή. Όταν φτάσει η ώρα, ξεκινούν όλοι μαζί ακολουθώντας τη διαδρομή του κεντρικού άξονα του παραδοσιακού καλντεριμιού που διατρέχει τον οικισμό και περνώντας από το κεντρικό τμήμα του ιστορικού κέντρου του οικισμού, χορεύοντας και τραγουδώντας, με τα νταούλια και τους ζουρνάδες να προηγούνται, καλούν τον κόσμο να τους ακολουθήσει, να πάρει μέρος στη γιορτή, και τελικά καταλήγουν στην Κεντρική Πλατεία, «το μπαλκόνι του Πηλίου».

Στην Πλατεία, ο θιάσος που αποτελείται από 20 άνδρες, όλοι Μακρινιτσιώτες ντόπιοι, ο καθένας με τον ρόλο του, παρουσιάζουν το δρώμενο των Μάηδων στο

πλακόστρωτο, για να είναι πιο «ζωντανό» και να συμμετέχει και ο κόσμος, επειδή είναι συνυφασμένο με την ιστορία και την κοινωνική ζωή της Μακρινίτσας.

Αναλυτικότερα, όταν ο θιάσος των Μάηδων έχει ήδη φτάσει στην κεντρική πλατεία με τη συνοδεία του νταουλίου και της ζυγιάς των ζουρνάδων ξεκινάει το δρώμενο. Στην αρχή, οι συμμετέχοντες του δρώμενου χορεύουν όλοι μαζί συρτό με τον γενίτσαρο μπροστά. Στη συνέχεια, χορεύει ο γενίτσαρος και το κορίτσι ανοικτό χορό, χωρίς να πιάνονται (*σιγκαστόν*). Έπειτα, ακολουθούν τα ζεμπέκια που χορεύουν ζεμπέκικο, ένα ζεμπέκικο ιδιαίτερο και αρκετά δύσκολο με τρεις γύρους και τέσσερις φορές γόνα (γονατίζουν) και πάλι γύρο και γόνα. Τα ζεμπέκια, όσο χορεύουν, αρκετές φορές φωνάζουν όλοι μαζί τη λέξη *σούντα*. Η συνέχεια του τελετουργικού περιλαμβάνει το χορό του χότζα, τον *χοτζάδικο χορό*. Ο χότζας περνά το τσιμπούκι του πίσω στο λαιμό του χορεύοντας, ενώ πολλά από τα ζεμπέκια τον φασκελώνουν κρυφά αποκαλώντας τον «μπουνταλά». Μετά, χορεύει ο γύφτος με τη γύφτισσα χορό, σε μια αρκετά εύθυμη στιγμή όπου ο κόσμος κάνει κέφι τόσο από το κωμικά πρόσωπα, όσο και από τον χορό, την ενδυμασία και τις περίτεχνες χειρονομίες τους. Μετά από τον χορό, ο χότζας στέλνει κρυφά τον γύφτο και σηκώνει το φουστάνι του κοριτσιού. Ευθύς αμέσως, ο γενίτσαρος θυμώνει, βγάζει το πιστόλι του και σκοτώνει τον γύφτο. Το δρώμενο συνεχίζεται με την έλευση του γιατρού, ο οποίος προσπαθεί απεγνωσμένα να σώσει τον ασθενή του. Όταν ο Μάης αφήνει πάνω στον γύφτο ένα λουλούδι, αυτός ανασταίνεται και ο χορός συνεχίζεται στην επόμενη φάση του.

Στη συνέχεια, η αρκούδα χορεύει υπό τις διαταγές του αρκουδιάρη και με τους ήχους του νταϊρέ κάνει τούμπες και ξεσηκώνει τον κόσμο. Το δρώμενο συνεχίζεται, όταν ο γενίτσαρος υποδεικνύει στον γιατρό, ποιον να γιατρέψει από τον κόσμο. Κατά τη διάρκεια της εξέλιξης του τελετουργικού, ο Μάης κάθεται στο κέντρο της ομάδας και τραγουδάει, ανεβοκατέβαζει το μαγιόξυλο και με τον κάθε χτύπο εξελίσσεται το δρώμενο. Αντίστοιχα, τα διαβολάκια ανοίγουν δρόμο στον κόσμο να περνούν οι Μάηδες, κυνηγούν τα παιδιά και κάνουν διάφορα πειράγματα.

Η γιορτή συνεχίζεται με ζωντανή παραδοσιακή μουσική από οργανοπαίκτες μουσικούς με νταούλι και ζουρνά και στην κορύφωση της παρουσίασης του εθίμου, παρασύρουν το κοινό, που πάντοτε κατακλύζει την πλατεία, σε χορό, τραγούδι και γλέντι.

Η περιγραφή της ενδυμασίας του θιάσου των Μάηδων έχει ως εξής: Η ενδυμασία του χότζα αποτελείται από κόκκινο παντελόνι και από πάνω από άσπρο ντουλαμά με μανίκια. Στο κεφάλι φορά μεγάλο σαρίκι, στο χέρι κρατά ένα μεγάλο τσιμπούκι (Νάνου-Σκοτεινιώτη, 1998:133-134). Με την παραπάνω ενδυματολογική άποψη φαίνεται να είναι σύμφωνος και ο λαογράφος Κ. Λιάπης (1990α:37), ο οποίος περιγράφει τον χότζα με φαρδιά κλαδωτή κελεμπία και ψηλό σαρίκι.

Τα ζεμπέκια φορούν τη γιορτερή ενδυμασία τους, σαρίκι με φούντες και κρόσσια, γελέκι πλουμισμένο, φαρδύ ζουνάρι με μπόλικες τάκλες γύρω από τη μέση, γιομάτο γιαταγάνια και πιστόλες, κοντό σαλβάρι, κεντημένες περικνημίδες και παπούτσια, ταιριασμένα τα πλουμιά με τα χρώματα των λουλουδιών. Οι εντυπωσιακές στολές των ζεμπέκων παρουσιάζονται γλαφυρά και από τον Κ. Δ. Πατρίκο, στις 30 Απριλίου του 1966 στην τοπική εφημερίδα του Βόλου Ταχυδρόμος. Σύμφωνα με αυτήν την περιγραφή, οι ζεμπέκηδες των Μάηδων φορούν: «τσίτια κόκκινα με θαλασσιές ποδιές, άσπρα μεταξωτά ή κρεπόν πουκάμισα με κεντημένες ραγίτσες ή κλήματα από ατόφιο χρυσάφι στον ποδόγυρο και στα μανίκια, κίτρινα μαντήλια, άσπρες κάλτσες και χρυσοποίκιλτα πολύτιμα (από την Κωνσταντινούπολη) παπούτσια» (Θωμάς, 1996:366).

Οι παραπάνω περιγραφές επιβεβαιώνονται και από την τοπική λογοτέχνηδα Αποστολία Νάνου-Σκοτεινιώτη, σύμφωνα με την οποία η ενδυμασία από τα ζεμπέκια ήταν περίτεχνη, εντυπωσιακή, γεμάτη χρώματα και εναλλαγές. Φορούν φουφούλα κόκκινη, γνωστή και ως κόφα, άσπρες κάλτσες, γόβα παπούτσι με χρυσά αστράκια πάνω. Η ενδυματολογική τους ποικιλία συνεχίζεται με κόκκινο πουκάμισο, γελέκο κόκκινο κεντητό, που πίσω είχε δυο λουρίδες φαρδιές (*πιστλιά*) και πάνω εκεί

τοποθετούνται καθρέπτες τετράγωνοι και πούλιες κεντητές. Στη μέση φορούν ζωνάρια μεταξωτά τούρκικα παρδαλά (*ταραμπουρλού*), ενώ στο κεφάλι έχουν σαρίκια ψηλά με χαρτόνι, το οποίο τυλίγουν από μέσα κι απ' έξω με λαχούρι σε διάφορους χρωματισμούς. Η ενδυμασία συμπληρώνεται με τα γιαταγάνια με ασημένια μανίκια (λαβές) (Νάνου-Σκοτεινιώτη, 1998:133-136).

Ο γενίτσαρος, ως ο επικεφαλής του συγκροτήματος, φορά φουστανέλα πλούσια, με πολλές δίπλες, τσαρούχι, φέσι και κρατά ένα γιαταγάνι, το καλύτερο από όλους, με δυο σειρές φυσεκλίκια και κουμπούρια στο ζωνάρι του. Το κορίτσι (νύφη), άντρας βέβαια, ακολουθεί πάντα τον γενίτσαρο και είναι ντυμένος με μακρύ παρδαλό φουστάνι, που κάτω ανοίγει σε στεφάνι βάζοντας σύρμα στο στρίφωμα, για να στέκεται ανοικτό το φόρεμα κάτω. Στο κεφάλι φορά καπέλο ψάθινο. Ο γύφτος φορά ένα κοντό φτωχικό παντελόνι και άσπρο πουκάμισο, με καρβουνισμένο το πρόσωπο και τα πόδια, περπατά ξυπόλυτος, κρατώντας ένα τηγάνι στο χέρι. Η γύφτισσα φορά παρδαλό μακρύ φουστάνι, τσεμπέρι, κοσμήματα στα χέρια και κρατά τουρβά, ξυπόλυτη και αυτή (Νάνου-Σκοτεινιώτη, 1998:133-136).

Ο αρκουδιάρης φορά ένα απλό πουκάμισο και παντελόνι, είναι ξυπόλυτος και κρατά νταΐρέ (ντέφι). Ο άντρας που υποδύεται την αρκούδα είναι ντυμένος ολόκληρος με προβιές αρνιών και για κεφάλι αρκουδίσιο φορά πρόσθετη μάσκα.

Ο διάολος και τα διαβολάκια (*κουτσονούρης*) φορούν μαύρα ρούχα, έχουν ουρά, κέρατα και συνεχώς προσπαθούν με πειράγματα και κοροϊδίες να ξεγελάσουν και να εμποδίσουν το έργο των Μάηδων, ενώ αναμειγνύονται και πειράζουν και το κοινό που παρακολουθεί.

Οι φορεσιές από τους προπολεμικούς Μάηδες υπήρξαν ελάχιστες και σε κακή κατάσταση στα σεντούκια του Σταύρου Χατζησταμούλη (Σταύρακα). Ο Σταύρος Χατζησταμούλης υπήρξε μια εμβληματική μορφή για τη διατήρηση του δρώμενου στην Μακρινίτσα διότι εκτός από ενεργό μέλος του θιάσου ως ζεμπέκι, υπήρξε και δάσκαλος για αρκετά μέλη των Μάηδων. Μετέδιδε το πάθος για τον χορό των ζεϊμπέκηδων, τραγουδούσε τους σκοπούς μαζί με τους μουσικούς του θιάσου, αλλά κυρίως μετέφερε στα νεότερα μέλη του θιάσου το δρώμενο όπως αυτός το έζησε πριν από το 1930.

Κατά την πρώτη σύγχρονη τέλεση του εθίμου, τον Σεπτέμβριο του 1957, καθώς μετά τις απαγορεύσεις της επταετούς δικτατορίας, οι φορεσιές που χρησιμοποιήθηκαν ήταν πιστά αντίγραφα των ελάχιστων παλαιών που υπήρχαν, ενώ λήφθηκαν υπόψη και πληροφορίες από φωτογραφίες των αρχών του εικοστού αιώνα, κυρίως του φωτογράφου Στέφανου Στουρνάρα. Τη φροντίδα της όλης εργασίας ανέλαβαν ο Σπύρος Κουϊκούμης με τον Σταύρακα, με την παρότρυνση και οικονομική συμβολή του Φιλίππου Κουτσίνια. Το καλοκαίρι του 1996 η Μαγδαληνή Λίτινα-Ραφτάκη, ενδυματολόγος, συνεργάτης της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, με την παρότρυνση της τότε Κοινότητας, δημιούργησε μια πλήρη σειρά από όλες τις φορεσιές, αντιγράφοντας αυτές που υπήρχαν στην ιματιοθήκη της Κοινότητας από το 1957.

4. Χώρος/εγκαταστάσεις και εξοπλισμός που συνδέονται με την επιτέλεση/ άσκηση του στοιχείου ΑΠΚ

Σύμφωνα με την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια Βικιπαίδεια, η Μακρινίτσα (παλιότερα γνωστή ως Μακρινίτζα) είναι παραδοσιακός οικισμός του Δήμου Βόλου της Περιφέρειας Θεσσαλίας (πρόγραμμα Καλλικράτης). Ο πληθυσμός της είναι 694 κάτοικοι, σύμφωνα με την απογραφή του 2011, αρκετά μειωμένος σε σχέση με παλαιότερες δεκαετίες, αν και τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει πάλι αύξηση. Οι περισσότεροι κάτοικοί της ασχολούνται με τις τουριστικές επιχειρήσεις.

Οι χώροι στους οποίους πραγματοποιείται έως σήμερα η αναβίωση των Μάηδων της Μακρινίτσας είναι: α) η κεντρική πλατεία της Μακρινίτσας και β) το παλιό Δημοτικό Σχολείο της Μακρινίτσας. Στην κεντρική πλατεία διεξάγεται το δρώμενο και στο παλιό Δημοτικό Σχολείο γίνονται οι προετοιμασίες όλο το διάστημα

πριν την τέλεση του δρώμενου. Μερικές φορές χρησιμοποιούνται και οι εγκαταστάσεις της Ελληνικής Μέριμνας, ενώ η πομπή ξεκινούσε από το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και Ιστορίας του Πηλίου.

Την ημέρα της αναβίωσης, ο θίασος ξεκινάει από το παλιό Δημοτικό Σχολείο με τη συνοδεία των μουσικών (ζουρνάς και νταούλι) και από το καλντερίμι οδηγείται προοδευτικά στην κεντρική πλατεία, όπου είναι συγκεντρωμένος ο κόσμος.

5. Προϊόντα ή εν γένει υλικά αντικείμενα που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της επιτέλεσης/άσκησης του στοιχείου ΑΠΚ

Δεν προκύπτουν προϊόντα ή εν γένει υλικά αντικείμενα ως αποτέλεσμα της επιτέλεσης του στοιχείου.

6. Ιστορικά στοιχεία για το στοιχείο ΑΠΚ

Οι γραπτές αναφορές που έχουμε για τους Μάηδες του Πηλίου είναι διάσπαρτες. Οι πρώτες δημοσιεύσεις είναι του Ζ.Δ. Κυρτσώνη¹ στο περιοδικό *Εβδομάς* με τίτλο «Η πρωτομαγιά εν Βόλω» το 1889, του Ζ. Εσφιγμένιτη² στο έντυπο «Προμηθεύς», το 1889, που περιγράφει το έθιμο στο χωριό του τον Άγιο Λαυρέντη. Η σχετική ελληνική βιβλιογραφία συνεχίζεται με τον Σ. Βάμβακο³ στα 1929 στην Ιστορία του Αγίου Λαυρεντίου, και η κατοπινή αναφορά του Γ. Κορδάτου⁴ στη *Νέα Εστία* το 1931. Ο Β. Πλάτανος⁵ επίσης περιγράφει το δρώμενο των Μάηδων της Μακρινίτσας το 1963. Ο Ν. Γ. Πολίτης⁶, δεν αναφέρεται στους Μάηδες, αλλά σε ένα «αδερφό» έθιμο των Θεοφανείων, που σχετίζεται με τους Μάηδες του Πηλίου.

Στη σύγχρονη βιβλιογραφία, στο έργο του Μαγνησιώτη λαογράφου Κ. Λιάπη⁷ υπάρχουν αναφορές για το δρώμενο των Μάηδων καθώς και αναλυτική περιγραφή στο έργο του λαογράφου και δασκάλου Γ. Θωμά⁸. Το δρώμενο των Μάηδων έχουν μελετήσει επίσης ο Θ. Βελλούδιος-Μούρρας⁹ το 1991, οι Ζαγοριανές δασκάλες Ε. Γεωργαλά και Α. Βογιατζάκη¹⁰ το 1992, και η Α. Νάνου-Σκοτεινιώτη¹¹ από την Μακρινίτσα το 1998. Επίσης ο Κ. Σαχινίδης¹² έχει σημαντικές αναφορές για το δρώμενο των Μάηδων, ενώ το τελευταίο δημοσιευμένο έργο για τους Μάηδες της Μακρινίτσας είναι των Α. Καπανιάρη και Ν. Τσούκα¹³.

Οι περιγραφές σε δημοσιεύματα τοπικών εφημερίδων της περιόδου 1882, 1883, 1884 και 1895 αναφέρονται στην παρουσία ομάδων «μεταμφιεσμένων

¹ Ζήσης Δ. Κυρτσώνης «Η πρωτομαγιά εν Βόλω», περιοδικό *Εβδομάς*, 1889.

² Εσφιγμένιτης, Ζ. (1889). Περιοδικό «Προμηθεύς», αρ. φύλλου 131. Βόλος, σ. 338.

³ Σωκράτης Βάμβακος, Ιστορία του χωριού Αγ. Λαυρεντίου, Αθήναι 1927.

⁴ Κορδάτος, Γ. (1931). Το Πήλιο. Λαογραφικά και Ιστορικά. Περιοδικό «Νέα Εστία», τ. 97, Αθήνα 1/1/1931 και ανατύπωση στο έντυπο «Πήλιο» (Το τραγούδι της Πρωτομαγιάς, Αθήνα 1983).

⁵ Πλάτανος, Β. (1963). Ελληνικά Λαϊκά Πανηγύρια. Αθήνα, σ. 16-27.

⁶ Πολίτης, Ν. Γ. (1965). Μελέται περί του βίου και της γλώσσης του Ελληνικού λαού, τομ. 2, Αθήνα: Εργάνη, σ. 1264, 1269.

⁷ Λιάπης, Κ. (1990α). Οι Μάηδες που χάθηκαν, στο: Ώρες του Πηλίου. Αθήνα: Πύλη, σ.34-40, Λιάπης, Κ. (1990β). Ώρες της παλιάς Πρωτομαγιάς. Αθήνα: Πύλη, σ.68-69.

⁸ Θωμάς, Γ. (1996). Ο πολιτισμός του Πηλίου στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Βόλος: Περιοδικό «Ώρες», σ. 366, 369-370.

⁹ Βελλούδιος – Μούρρας, Θ. (1991). Ευγονία και άλλα τινά. Αθήνα: Άγρα, σ. 54-56, 58, 60.

¹⁰ Γεωργαλά, Ε. & Βογιατζάκη, Α. (1992). Ήθη και έθιμα κατά τις γιορτές και τα πανηγύρια της Ζαγοράς. Περιοδικό «Λιμνιώνας» Ζαγοράς, τ. 5. Ζαγορά: Πολιτιστικός Σύλλογος Ζαγοράς «Γιάννης Κορδάτος», σ.128.

¹¹ Νάνου – Σκοτεινιώτη, Α. (1998). Η Μακρινίτσα του Πηλίου, Τ. Α'. Μακρινίτσα: Κοινότητα Μακρινίτσας, σ. 133-136.

¹² Σαχινίδης, Κ. (1995). Κοινωνική Λειτουργία του Παραδοσιακού Χορού στη Σύγχρονη Ελληνική Κοινωνία: Το παράδειγμα του Νομού Μαγνησίας (Διδακτορική Διατριβή). Αθήνα: Κέντρο Ελληνικού Χορού και Λαϊκού Πολιτισμού, σ. 49-51.

¹³ Καπανιάρης, Α., Τσούκας, Ν. (2014). Οι Μάηδες της Μακρινίτσας. Βόλος: Δ.Ο.ΕΠ.ΑΠ. – ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. - Δήμος Βόλου -

προσωπιδοφόρων Μάηδων» στον Βόλο την Πρωτομαγιά (με προέλευση από τα χωριά του Πηλίου). Τα σημαντικότερα αποσπάσματα που περιγράφουν το δρώμενο είναι τα παρακάτω:

α) «...Ομάδες προσωπιδοφόρων Μάηδων [...] εχόρευον εις τας οικίας και τα καταστήματα κατά το επικρατούν εις το Πήλιον έθος, δι' ου διεκωμωδούντο οι Τούρκοι κατά τους χρόνους της δουλείας, διότι ο χορεύων όμιλος έχει άραπα και γιανίτσαρον...»,

β) «Η πρώτη Μαΐου [...] εωρτάσθη και πάλιν διά τυμπάνων και ασμάτων κατά το ανέκαθεν επικρατούν ενταύθα έθιμον. Πολυάριθμοι δε ομάδες προσωπιδοφόρων Μάηδων κατά την έκφρασιν του λαού, περιέτρεχον τας οδούς της πόλεως ορχούμενοι και άδοντες...»,

γ) «Η πρώτη Μαΐου [...] εωρτάσθη και πάλιν διά τυμπάνων και ασμάτων [...] Πλην εφέτος καλώς ποιήσας ο κ. δήμαρχος, απέτρεψε τους προσωπιδοφόρους να φέρουσι όπλα και ξίφη, ένεκεν του επισυμβάντος φονικού δυστυχήματος κατά τας εορτάς των απόκρεω...»,

δ) «Σήμερον 1ην Μαΐου από πρωΐας πολλοί των κατοίκων διεχύθησαν εν ταις πέριξ της πόλεως εξοχαίς [...] Επίσης κατήλθον εκ των χωρίων προσωπιδοφορούντες και ηγουμένων των εγχωρίων τυμπάνων συνήθως περιερχόμενοι την πόλιν κατά την πρώτην Μαΐου και προ των οικιών ορχούμενοι κωμασταί ή Μάιδες, κατά την κοινήν έκφρασιν [...] εν ομίλοις παριστώσι διάφορα κωμικά πρόσωπα εξακλουθούσι δι' όλης της ημέρας κωμικούς χορούς και διαφόρους κωμικάς κινήσεις ποιούντες και εις αντάλλαγμα λαμβάνωσι χρηματικήν τινα αμοιβήν παρά της οικοδεσποίνης προ της οικίας της οποίας ορχούνται και ποιούσι τους κώμους αυτών. Περί του εθίμου τούτου, παραμείναντος έν τισι χωρίοις του Πηλίου, ίσως εκ πολύ μεμακρυσμένου χρόνου και πιθανόν εξ αρχαίας προγονικής παραδόσεως, εγράφησαν πολλά [...] Σημειωτέον ενταύθα ότι τα ονόματα Γενίτσαρης, αράπης και αυτή η σκηνή της κωμωδίας επεννοήθει βραδύτερον προς σκοπόν εθνικόν [...].

Αναφορές όμως για τους Μάηδες του Πηλίου, υπάρχουν και σε άλλες πηγές, εκτός από τους τοπικούς μελετητές, ιστορικούς και λαογράφους. Αυτές οι αναφορές ξεκινούν το 1910-1913 με τον Άγγλο αρχαιολόγο A.J.B. Wace¹⁴ με σημαντική προσφορά στην προϊστορική ιστορία της Θεσσαλίας,¹⁵ ο οποίος με δύο σημαντικά του άρθρα, παρουσιάζει μια σειρά εθίμων της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας, με κοινό γνώρισμα κατάλοιπα εθίμων της αρχαιότητας, σχετιζόμενα με τη λατρεία του Διόνυσου. Ο Wace (1910-13), κάνει ευθεία αναφορά στην κλασική δημοσίευση του Dawkins (1906) που αναφερόταν στη διονυσιακή χροιά του εθίμου των καλογέρων στην Θράκη –ένα δρώμενο με κεντρικό χαρακτηριστικό έναν θάνατο και μια ανάσταση– που είναι κοινό και στους Μάηδες.

Την άποψη ότι το δρώμενο διεξαγόταν σε αρκετά χωριά του Πηλίου επιβεβαιώνει και ο Wace (1909-10), ο οποίος αναφέρει ότι είδε μπουλούκια νέων Μάηδων στο Βόλο που προέρχονταν από τα χωριά του Άνω Βόλου, της Πορταριάς και της Μακρινίτσας. Από πληροφορίες ντόπιων έμαθε ότι το ίδιο έθιμο διαδραματίζεται στον Κισσό και στο Μούρεισι.

Αναφορές για την τέλεση του δρώμενου των Μάηδων έχουμε και για Ζαγορά, Λεχώνια, Μηλιές, Δράκεια, Αϊ-Γιώργη Νηλείας, Κισσό Πηλίου και Άγιο Λαυρέντιο Πηλίου.

¹⁴ Wace, A. J. B. (1909-10). *The Annual of the British School at Athens* Vol. 16 (1909/1910), pp. 232-253,

Διαθέσιμο

στο:

https://www.jstor.org/stable/30096443?casa_token=xJu1f9G8PlcAAAAA%3A8b70-HTiN4zul5zC7hvaGdyrF-cYZLSHAffCL9scUGqgt3YRgZ6ig0q_Fdu_uMYCnhMPtMnThlbRc8ciTa6zd6_Ka_900nxiPkq8BX-dcFSzl6l13A&seq=1 , Wace, A. J. B. (1912-13). *The Annual of the British School at Athens* Vol. 19 (1912/1913), pp. 248-265,

Διαθέσιμο στο: https://www.jstor.org/stable/30096933?casa_token=rhi_aEW0zgAAA%3AATVGWICXuM1dl0IM3HnuYyUinbew-AJKvb3Rf7Pj2Zq3a40lZ6qPhuYMG7Jq1fOWIZRjQ5iD_nNhJufbAo7nJLVzoRSLwRQFp4bFkoRLD8M3VcOt9sg&seq=1.

¹⁵ Wace, A.J.B., Thompson, M.S. (1912). *Prehistoric Thessaly*.

Η μαρτυρία του Μακρινιτσιώτη Σταύρου Χατζησταμούλη (Σταύρακα), που καταγράφεται σε μια συνέντευξή του στη Δόμνα Σαμίου τον Μάιο του 1976, αποδεικνύει ότι το έθιμο των Μάηδων συνεχιζόταν έως το 1922.

Ο Σταύρος Χατζησταμούλης αναφέρει χαρακτηριστικά: «...Χορεύω τους Μάηδες από εικοσιτεσσάρων ετών». Αν αναλογιστούμε ότι ο Σταύρος Χατζησταμούλης ήταν γεννημένος το 1898, εύκολα φτάνουμε στο συμπέρασμα ότι συμμετείχε για πρώτη φορά στους Μάηδες το 1922. Αλλά και από το έργο του λαϊκού ζωγράφου Θεόφιλου Χατζημιχαήλ με θέμα τους Μάηδες και τίτλο «Ο χαιρετισμός του Μάη» με χρονολογία το 1919, σε συνδυασμό με το ότι ο Θεόφιλος έζησε στο Πήλιο και τον Βόλο την περίοδο 1897-1927, κατανοούμε ότι οι Μάηδες στη Μακρινίτσα «επέζησαν» έως εκείνη την περίοδο και μάλλον έως τις αρχές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Το έθιμο των Μάηδων, ενώ προοδευτικά «ατόνησε» στα χωριά του Πηλίου όπου διεξαγόταν, στη Μακρινίτσα συνεχίζεται συστηματικά περίπου έως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, διακόπτεται κατά την περίοδο της δικτατορίας και συνεχίζεται έως σήμερα με τις αντίστοιχες μεταλλάξεις. Με τη λήξη του πολέμου ακολούθησε ο Εμφύλιος, όπου η Μακρινίτσα υπήρξε πεδίο μεγάλων ανταγωνισμών μεταξύ των αντιμαχόμενων παρατάξεων. Εξαιτίας αυτών των ανεξέλεγκτων καταστάσεων, μεγάλο τμήμα του πληθυσμού μετακόμισε στο πλησιέστερο και ταχύτατα αναπτυσσόμενο αστικό κέντρο, τον Βόλο. Πρόκειται για τη δεύτερη μεγάλη αποδυνάμωση της Μακρινίτσας, μετά από αυτή που υπέστη στις αρχές του 20ού αιώνα, λόγω της εξαφάνισης της μεγαλύτερης πηγής εσόδων του χωριού, της βυρσοδεψίας, λόγοι οι οποίοι είναι ιστορικά καταγεγραμμένοι και αποδεκτοί. Είναι χαρακτηριστικό αυτό που μας ανέφερε γέροντας που βίωσε εκείνη την περίοδο: «Εκείνα τα χρόνια είχε αναπτυχθεί πολύ έντονος και άγριος ανταγωνισμός μεταξύ των εμπολέμων. Έπρεπε να είσαι με τον έναν ή με τον άλλον. Εάν ήσουν ουδέτερος σε εκβίαζε και ο ένας και ο άλλος».

Σύμφωνα με τη λαογράφο Αποστολία Νάνου-Σκοτεινιώτη (1998:133-136) από τη Μακρινίτσα και σύμφωνα πάντα με τις αντίστοιχες πηγές από περιγραφές γερόντων της εποχής, οι Μάηδες ήταν ένα συγκρότημα δεκαπέντε-είκοσι περίπου μεταμφιεσμένων ανδρών. Ο αριθμός των συμμετεχόντων δεν ήταν πάντα αυστηρά προκαθορισμένος, αλλά εξαρτιόταν από τα πρόσωπα που προθυμοποιούνταν να λάβουν μέρος, τα διαθέσιμα χρήματα, καθώς και από τις φορεσιές που ήταν διαθέσιμες.

Οι συμμετέχοντες στον «θίασο» των Μάηδων αποτελούνταν: α) από τον χότζα, β) τα οχτώ ζεμπέκια, γ) τον γενίτσαρο, δ) το κορίτσι, ε) τον Μάη, στ) τον γύφτο, ζ) τη γύφτισσα, η) τον γιατρό, θ) την αρκούδα, ι) τον αρκουδιάρη, και κ) ένα ή τρία διαβολάκια.

Ο κατάλογος των παραπάνω συμμετεχόντων, σύμφωνα με τον Σαχινίδη (1995), διευρύνεται από τη γριά ή «μονοδοντού» και τους μαθητές του γιατρού, τα φραγκούλια, ενώ, σύμφωνα με τους Χουρμουζιάδη, Ασημακοπούλου-Ατζακά και Μακρή (1984), περιλαμβάνει και τον αράπη βρακοφόρο, ο οποίος εκπροσωπεί το πνεύμα του κακού.

Οι Μάηδες παρουσιάζονταν μεταμφιεσμένοι την Πρωτομαγιά ξεκινώντας από τη Μακρινίτσα και, μετά από περιήγηση οκτώ ημερών στα διπλανά χωριά του Πηλίου, επέστρεφαν και εμφανίζονταν στις 8 του Μάη στη γιορτή του Αϊ-Γιάννη του Λουλουδίτη στη Μακρινίτσα, στην πλατεία της Κακουνάς. Η έναρξη της περιοδείας συνοδευόταν από το νταούλι και τον ζουρνά και όλοι μαζί οι Μάηδες τραγουδούσαν το παρακάτω τραγούδι:

«Καλώς το Μάη το χρυσομάη
με τ' άνθη στολισμένος ήρθε πάλι
τραγουδούν το Μάη - Μάη γύρω στα κλαδιά
τραγουδούν το Μάη την Πρωτομαγιά».

Οι Μάηδες, μετά από την περιήγησή τους στην πλατεία και στους μαχαλάδες της Μακρινίτσας, ξεκινούσαν το σύντομο ταξίδι τους με δεύτερο σταθμό τις Σταγιάτες, στις 2 Μαΐου στο πανηγύρι του Αγίου Αθανασίου, όπου γλεντούσαν και απολάμβαναν τα τοπικά εδέσματα (Νάνου-Σκοτεινιώτη, 1998).

Η οκταήμερη πορεία των Μάηδων στα χωριά του Πηλίου επιβεβαιώνεται και από τον Κώστα Λιάπη (1990α:35), ο οποίος αναφέρει πως οι ξεφρενιασμένοι Μάηδες από χωριό σε χωριό ξεδίπλωναν το ασίγαστο πάθος τους, από καλντερίμι σε καλντερίμι και από παζάρι σε παζάρι, γλεντοκοπούσαν στα τρανά κεφαλοχώρια του Πηλίου. Οι Μάηδες από την πλατεία της Μακρινίτσας βρίσκονταν στις πλατείες της Ζαγοράς, στον κήπο του Μουρογιάννη στα Πάνω Λεχώνια και στο μηλιώτικο παζάρι.

Το τέλος της πομπής των Μάηδων ολοκληρωνόταν στις 8 Μαΐου, τελευταία ημέρα του εθιμικού τους χρέους, οπότε θα βρίσκονταν πάλι στη Μακρινίτσα ολοκληρώνοντας τον κύκλο που είχαν ξεκινήσει. Την τελευταία ημέρα θα έδιναν το γιορταστικό τους παρόν στο πανηγύρι του Αϊ-Γιαννιού του Λουλουδίτη στον συνοικισμό Κακουνά. Εκεί συμμετείχαν στο κοινό γιορτάσι έως το βράδυ, οπότε και ξεντύνονταν, για να συνεχίσουν τη ζωή της καθημερινότητας, έπειτα από οκτώ ημέρες ξέφρενου γλεντιού με απεριόριστο φαγητό, κρασί και χορό (Θωμάς, 1996:369· Λιάπης, 1990α:38).

Από το 1957, χρονιά της πρώτης μετά τον πόλεμο αναβίωσης, και μέχρι την κατάλυση της Δημοκρατίας το 1967, το έθιμο τελείται κάθε χρόνο, με νέα όμως δεδομένα και σε εποχή όπου οι ασχολίες των κατοίκων που συμμετείχαν, το επέτρεπαν.

Η πρώτη σύγχρονη τέλεση του εθίμου των Μάηδων της Μακρινίτσας πραγματοποιείται την 1η Σεπτεμβρίου 1957, με πρωτοβουλία του τότε Προέδρου του Προοδευτικού Συλλόγου Μακρινίτσας και, αργότερα, για πολλά χρόνια Προέδρου της Κοινότητας, Σπύρου Κουϊκούμη. Η συνεχής συμμετοχή και το πάθος είχε ο Σταύρος Χατζησταμούλης (Σταύρακας) στην τέλεση του δρώμενου πριν τη δικτατορία, καθώς και η βοήθεια που προσέφεραν οι παλαιότεροι κάτοικοι της περιοχής, βοήθησαν στην τέλεση του δρώμενου.

Η επιτέλεση του δρώμενου των Μάηδων επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο από το 1957 έως το 1966, με τους ανάλογους μετασχηματισμούς και όπως το έχει μεταφέρει ο Σταύρος Χατζησταμούλης (Σταύρακας). Μετά τα χρόνια της δικτατορίας, οι Μάηδες «ξαναπιάνουν» τον χορό το καλοκαίρι του 1976. Την εποχή εκείνη, η ακούραστη ερευνήτρια Δόμνα Σαμίου έχει πληροφορηθεί για την τέλεση του εθίμου και καταφτάνει στη Μακρινίτσα με πολυμελές τηλεοπτικό συνεργείο και άλλους λαογράφους. Από τους συντελεστές της τέλεσης του δρώμενου λείπει ο Φίλιππος Κουτσίνας, αλλά ο Σπύρος Κουϊκούμης με τον Σταύρακα, παρά τα εβδομήντα οχτώ του χρόνια, και με άλλα νέα πρόσωπα, δείγμα ότι το έθιμο έχει βαθιά τις ρίζες του στους Μακρινιτσιώτες, συνεχίζουν να μεταδίδουν το πάθος τους στις επόμενες γενιές.

Από τα τέλη του 1980, αναλαμβάνουν νέα πρόσωπα τον Προοδευτικό Σύλλογο Μακρινίτσας (Νίκος Τσούκας, Γιάννης Κερασιώτης, Αλέκος και Λίντα Βατσαρέα, Αλέκος Σαρακατσιάνος), τα οποία συνεπικουρούμενα από άλλες καινοτόμες για τον τόπο και την εποχή δράσεις, όπως τη μηνιαία εφημερίδα *Μακρινίτσα*, πρωτοστατούν στην τέλεση του εθίμου. Ο θιάσος έχει πλήρως ανανεωθεί σε πρόσωπα και η πλαισίωσή του συνηγορεί στο ότι το έθιμο θα παρουσιάζεται πλέον σε ετήσια βάση, μάλιστα έχει προγραμματιστεί η παρουσίαση των Μάηδων για το καλοκαίρι του 1983. Ένα πολύ δυσάρεστο γεγονός όμως, η ξαφνική απώλεια του Νίκου Πέτση, δεν επιτρέπει σε πολλά από τα νέα παιδιά να συμμετάσχουν, καθώς συμπαραστέκονται στον αδελφό του και στα εξαδέρφια του. Όμως οι ανεξάντλητες εφεδρείες της Μακρινίτσας, που δεν λένε να το βάλουν κάτω, έδωσαν το βροντερό παρών τους. Έτσι, «"επιστρατεύτηκαν" οι παλιοί, μέλη του θιάσου, που μέχρι τότε δίδασκαν, και, μην υπολογίζοντας τα χρόνια που τους βάραιναν, εμφανίστηκαν ξανά πάνω στην εξέδρα» (Μακρινίτσα, 1983).

Μετά από μικρές διακοπές τη δεκαετία του 1980 το έθιμο με πλήρως ανανεωμένο θιάσο παρουσιάζεται σχεδόν κάθε χρόνο μέχρι σήμερα.

Η τέλεση του εθίμου των Μάηδων από το 1993 έως 2002 καταγράφεται στο περιοδικό της Μακρινίτσας Μακρινίτσα, που κυκλοφορούσε έως το 2002. Εκεί καταγράφεται η ετήσια τέλεση του δρώμενου, που δείχνει τη μόνιμη και σταθερή σχέση του χωριού με αυτό.

Από το 1957 που ξανατελέστηκε το έθιμο, οι συμμετέχοντες στον «Θιάσο» ανανεώνονται. Έτσι ο ρόλος πάει από γενιά σε γενιά και από πατέρα σε γιο. Βέβαια, σήμερα στον θιάσο υπάρχουν σε κάποιες περιπτώσεις και πατέρας και γιος. Είναι πολύ σημαντικό για κάποιον νέο να συμμετέχει στο έθιμο, αφού αποκτά και το συνοδευτικό του ονόματός του: Ο Αλέκος ο «Χότζας»! Επιπλέον, το γεγονός αυτό καταδεικνύει τη μεγάλη και διαχρονική ένταξη του εθίμου στην κοινωνική ζωή της Μακρινίτσας και την ευαισθητοποίηση των κατοίκων στη διατήρηση των παραδόσεων.

Θα πρέπει να τονίσουμε ότι το έθιμο επιτελείται και μάλιστα με ιδιαίτερη ένταση, συμμετοχή και ενδιαφέρον μέχρι τις μέρες μας. Είναι πολύ χαρακτηριστική η συμμετοχή νέων, ακόμη και παιδιών μαζί με τους πατεράδες τους. Γιάννης Μαρέδης (Ζείμπέκι), ετών 55 πατέρας, Κώστας Μαρέδης (Ζείμπέκι), πρώτος γιος ετών 24 και Νίκος Μαρέδης (Αρχιμάης), μικρότερος.

Η αναγγελία της εμφάνισης του θιάσου των Μάηδων, στη Μακρινίτσα, αποτελεί σημαντικό πολιτιστικό γεγονός για ολόκληρη την περιοχή του διευρυμένου πλέον Δήμου Βόλου. Εκατοντάδες, ακόμη και χιλιάδες επισκέπτες κατακλύζουν την ημέρα εκείνη τη Μακρινίτσα. Με τον τρόπο αυτό συμβάλλουν και στην ανάπτυξη της εμπορικής και τουριστικής κίνησης του τόπου.

7. Η σημασία του στοιχείου σήμερα

α. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου για τα μέλη της κοινότητας/τους φορείς του;

Ιδιαίτερη σημασία δίνουν οι κάτοικοι στη διατήρηση και αναβάθμιση της πολιτιστικής παράδοσης και της παραγωγικής ταυτότητας της περιοχής, πιστεύοντας ακράδαντα ότι αυτή ακριβώς η διαφορετικότητα αποτελεί το μεγάλο συγκριτικό πλεονέκτημα της Μακρινίτσας. Στην κεντρική πλατεία ο θιάσος, που αποτελείται από 20 άνδρες, όλοι Μακρινιτσιώτες ντόπιοι, ο καθένας με τον ρόλο του, συμμετέχει σε αυτό το λαογραφικό έθιμο των Μάηδων, που είναι συνυφασμένο με την ιστορία και την κοινωνική ζωή της Μακρινίτσας.

Η συμμετοχή της Κοινότητας Μακρινίτσας στην τέλεση του δρώμενου υπήρξε ανέκαθεν καθοριστική τόσο στο επίπεδο κάλυψης τυχόν εξόδων (π.χ. αποκατάσταση φθορών φορεσιών, αμοιβή μουσικών, έξοδα για γλέντια στις προετοιμασίες κ.ά.), όσο και σε επίπεδο ενθάρρυνσης των συμμετεχόντων στο δρώμενο.

Ωστόσο, η συμμετοχή των κατοίκων είναι και αυτή σημαντική, διότι επιζητούν κάθε χρονιά την τέλεση του δρώμενου, θεωρώντας ότι είναι ένα κομμάτι της ιστορίας της Μακρινίτσας. Οι παλαιότεροι ενθαρρύνουν και παροτρύνουν τους νεότερους να συμμετέχουν και να μυηθούν στο δρώμενο, δείχνοντάς τους τον τρόπο ντυσίματος, τους χορούς του θιάσου, τον τρόπο στολισμού με λουλούδια κυρίως του νέου που υποδύεται τον Μάη.

Επίσης, οι προετοιμασίες των Μάηδων (εκμάθηση κινήσεων, χορών) αποτελούν ευκαιρία για συνάντηση των κατοίκων στην κεντρική πλατεία, όπου στην παρέα του θιάσου προστίθενται και άλλοι κάτοικοι της περιοχής. Έως αργά, με τη συνοδεία των ζουρνάδων, οι συμμετέχοντες στον θιάσο αλλά και άλλοι κάτοικοι χορεύουν, πίνουν, τρώνε και γλεντούν. Η διαδικασία μέχρι την ημέρα της τέλεσης του εθίμου είναι μια γιορτή και συνήθως κρατά δύο ή τρία Σαββατοκύριακα.

Η διατήρηση και προβολή αυτού του μοναδικού εθίμου είναι πρωταρχικό μέλημα των φορέων της περιοχής, καθώς και των νέων που δραστηριοποιούνται στους συλλόγους της περιοχής. Παρέχουν κάθε είδους βοήθεια σε τηλεοπτικά συνεργεία για την καταγραφή του εθίμου, προσφέρουν πληροφορίες και άλλο υλικό σε άλλες περιοχές της Ελλάδας, συλλέγουν ντοκουμέντα και φωτογραφίες από κατοίκους της περιοχής, με στόχο την παραγωγή μια νέας έκδοσης, συνοδευόμενης και από σχετικό ντοκιμαντέρ σε μορφή dvd. Επιπλέον, στη Μακρινίτσα πραγματοποιούνται και φωτογραφικές εκθέσεις από νέους/ες φωτογράφους, με θέμα την αναβίωση των Μάηδων. Για το δρώμενο γίνεται σύντομη αναφορά και από τα μουσεία και τους φορείς της περιοχής (το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Μακρινίτσας) σε μαθητές και μαθήτριες που επισκέπτονται τη Μακρινίτσα.

Τον θίασο των «Μάηδων» απαρτίζουν οι: Νικόλαος Ι. Μαρέδης - Μάης, Γιάννης Διακογιάννης - Γενίτσαρος, Βαγγέλης Χράπαλος - Κορίτσι, Αλέκος Τσούκας - Χότζας, Γιάννης Κερασιώτης - Αρκουδιάρης, Νίκος Σαρακατσάνος - Αρκούδα, Απόστολος Τσάπας - Γύφτος, Τόμης Οικονόμου - Γύφτισσα, Γιάννης Βλαχάκης - Γιατρός, Γιάννης Πράπας και Αλέξανδρος Κερασιώτης - Φραγκούλια, Αλέκος Σαρακατσιάνος - Κουτσονούρης, Δημήτρης Πέτσης, Νίκος Μαρέδης, Κωνσταντίνος και Γιάννης Μαρέδης, Γιάννης Χρυσοχού, Νίκος Σαρακατσάνος - Ζεϊμπέκια.

Επίσης στο δρώμενο συμμετείχαν κατά καιρούς: ο Γιάννης Πάντος (Γενίτσαρος), ο Άγγελος Κόκκαλης (Γύφτος), ο Λευτέρης Μαρές (Χότζας), ο Φώτης Μανήσαλης (Γύφτισσα), ο Αργύρης Κανάβας (Γιατρός), ο Πασχάλης Αγγελίδης (Γιατρός), ο Παναγιώτης Μυλωνάς (Ζεϊμπέκι), ο Δημήτρης Μυλωνάς (Ζεϊμπέκι), ο Γεράσιμος Μυλωνάς (Ζεϊμπέκι), ο Κώστας Σιάρρας (Ζεϊμπέκι), ο Νίκος Καψάλης (Ζεϊμπέκι), ο Παναγιώτης Ψήφος (Μάης), ο Δημήτρης Τσούκας (Μάης), ο Γιώργος Γρηγορίου (Αρκούδα), Δημοσθένης Καπουρνιώτης (Αρκουδιάρης).

Η τέλεση του δρώμενου των Μάηδων της Μακρινίτσας μεταβιβάζεται από γενιά, αναδημιουργείται συνεχώς από την κοινότητα σε συνάρτηση με την ιστορία της, παρέχει αίσθηση συνέχειας στα μέλη της και αναγνωρίζεται από αυτά ως μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς τους, άρρηκτα συνδεδεμένο με την πολιτισμική τους ταυτότητα.

β. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου για τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία;

Η επιτέλεση του δρώμενου των Μάηδων της Μακρινίτσας ως μαγικό αγροτικό φυσιολατρικό έθιμο, χαρακτηρίζεται από μαγικοθρησκευτικό δραματοποιημένο θέαμα και μιμόδραμα που έχει ευετηριακή, προφυλακτική και αποτρεπτική σκοπιμότητα. Παράλληλα, παρουσιάζει σημαντικές διαφορές με αντίστοιχα δρώμενα που συμβολίζουν την αναγέννηση της φύσης, όπως ο Ζαφείρης στα Ζαγοροχώρια της Ηπείρου ή ο Μάης και το φουσκοδέντρι στην Καστανιά Στυμφαλίας. Η επιτέλεση του δρώμενου των Μάηδων της Μακρινίτσας είναι ιδιαίτερη, άντεξε στον χρόνο και παρουσιάζει πολυποίκιλα στοιχεία δραματοποιημένου θεάματος, όπως μεγάλο αριθμό μελών του θιάσου, αρκετούς ρόλους, διαφορετικούς μουσικούς σκοπούς και, τέλος, πλούσιο ενδυματολογικό ενδιαφέρον.

Η μεγάλη επιτυχία με την οποία παρουσιάζονται οι Μάηδες στη Μακρινίτσα, αποτυπώνεται και από τα ρεπορτάζ των εφημερίδων και τα διθυραμβικά σχόλια, σε συνδυασμό με τις λαογραφικές καταγραφές μελετητών και φοιτητών σε διδακτορικές και μεταπτυχιακές διατριβές. Όλα αυτά μαρτυρούν τη σημαντικότητα και την ιδιαιτερότητα αυτού του εθίμου.

Επιπλέον, οι καταγραφές και η μαγνητοσκόπηση του δρώμενου από την τηλεόραση και η αποτύπωση σε ψηφιακούς δίσκους και ντοκιμαντέρ συντέλεσαν στο να αναπτυχθεί ένα μεγάλο ενδιαφέρον εκ μέρους φορέων όλης της Ελλάδας, προκειμένου να παρουσιαστούν οι Μάηδες σε φεστιβάλ, λαογραφικές συναντήσεις και πολιτιστικές εκδηλώσεις σε άλλες περιοχές. Οι συντελεστές του δρώμενου έχουν

εμφανιστεί και σε άλλες περιοχές εκτός Μακρινίτσας μετά από σχετικές προσκλήσεις, χωρίς όμως αυτό να γίνεται συχνά, επιλέγοντας το δρώμενο να επιτελείται κυρίως στη Μακρινίτσα. Ένας από τους βασικούς λόγους που το δρώμενο των Μάηδων δεν επιτελείται και σε άλλες περιοχές εκτός Μακρινίτσας είναι ο συντονισμός και η διαθεσιμότητα των συμμετεχόντων λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων.

Το δρώμενο των Μάηδων αποτέλεσε διαχρονική πηγή έμπνευσης για πολλούς καλλιτέχνες, παλαιότερους και σύγχρονους. Έτσι, το εν λόγω έθιμο έχει καταγραφεί από λαϊκούς ζωγράφους, όπως ο Θεόφιλος και ο Νίκος Χριστόπουλος, έως σύγχρονους εικαστικούς, ακόμη και ομάδες εικαστικών graffiti.

Κορυφαίοι σύγχρονοι εικαστικοί καλλιτέχνες από όλη την Ελλάδα, ο καθένας με τον δικό του τρόπο, τη δική του τεχνοτροπία και έκφραση, έχουν εμπνευστεί και αποτυπώσει το έθιμο των «Μάηδων». Η πολυχρωμία των φορεσιών, οι λεβέντικες παρουσίες των μελών του θιάσου και τα πολλά πρόσωπα που παρουσιάζουν αποτελούν ισχυρή πηγή έμπνευσης. Έτσι, προέκυψε μία πλούσια θεματολογία, που χαρακτηρίζεται από την ελευθερία της δημιουργίας και από την προσωπική έμπνευση του κάθε καλλιτέχνη. Έργα ζωγραφικής, ξυλογλυπτικής, χαρακτικής, κεραμικής, φωτογραφίας και μεικτής τεχνικής αποτελούν πρωτότυπες δημιουργίες πολύ γνωστών καλλιτεχνών της περιοχής μας και όλης της Ελλάδας. Ενδεικτικά, αναφέρονται οι εικαστικοί: Ράλλης Κοψίδης, Γιάννης Παπαϊωάννου, Έρρικα Γκουντεσβάγκερ, Δημήτρης Μοράρος, Βασίλης Βούλγαρης, Μίνως Αργυράκης, Βαγγέλης Πατσέας, Δημήτρης Λέτσιος και Γιώργος Καφενταράκης.

γ. Συμμετείχε και πώς η κοινότητα στην προετοιμασία της εγγραφής του στοιχείου στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς;

Οι κάτοικοι της Μακρινίτσας συμμετείχαν στην προετοιμασία της εγγραφής του στοιχείου στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας. Αρχικά, πραγματοποιήθηκε ενημέρωση κατά τη διάρκεια της τέλεσης των Μάηδων της Μακρινίτσας το 2019. Παράλληλα, ο Δήμος Βόλου-Δημοτική Ενότητα Μακρινίτσας, οι σύλλογοι της Μακρινίτσας, οι εργαζόμενοι στα μουσεία και οι φορείς της περιοχής παρείχαν κάθε δυνατή βοήθεια για την προετοιμασία της αίτησης, συγκεντρώνοντας μαρτυρίες, φωτογραφίες και σχετικές αφηγήσεις.

8. Διαφύλαξη/ανάδειξη του στοιχείου

α. Πώς μεταδίδεται το στοιχείο στις νεότερες γενιές σήμερα;

Οι νεότερες γενιές διαφυλάσσουν το έθιμο επιμελώς, χωρίς να επιτρέπουν να ευτελιστεί και να εξυπηρετεί σκοπούς τουριστικούς ή εμπορικούς (εκδρομές τουριστικών πρακτορείων, εισιτήριο, πώληση αναμνηστικών/προϊόντων, τέλεση του δρώμενου σε πλατεία, χωρίς εξέδρα, με παραδοσιακούς ζουρνάδες και νταούλια, χωρίς τη χρήση μεγαφωνικής εγκατάστασης). Επίσης, η αναβίωση των Μάηδων από τους Μακρινιτσιώτες έως σήμερα πραγματοποιείται τον Μάιο στην κεντρική πλατεία της Μακρινίτσας, ενώ οι παρουσιάσεις του δρώμενου εκτός Μακρινίτσας είναι ελάχιστες και οι όποιες συνεργασίες έχουν γίνει μόνο με θεσμικούς φορείς, για ιδιαίτερους λόγους (μελέτη, σύγκριση με άλλα παραπλήσια λαογραφικά δρώμενα).

Οι συμμετέχοντες βρίσκονται τουλάχιστον έναν μήνα νωρίτερα στο παλιό Δημοτικό Σχολείο της Μακρινίτσας, όπου με τη συνοδεία των μουσικών πραγματοποιούν συνεχείς πρόβες και προετοιμασίες για την τέλεση του χορευτικομμητικού δρώμενου. Όσο διαρκούν οι προετοιμασίες, γίνονται αυθόρμητα γλέντια στη πλατεία του χωριού, χωρίς κάποια ιδιαίτερη οργάνωση, τα οποία, όμως, εμψυχώνουν την ομάδα και προετοιμάζουν τη διαδικασία της μύησης των νέων μελών στο δρώμενο. Επιπλέον, οι παλαιότερες γενιές έχουν προσφέρει αρχαιακό υλικό και συμμετέχουν σε έρευνες και τηλεοπτικά γυρίσματα, ώστε να υπάρχει

οπτικοακουστικό υλικό, με το οποίο οι νέες γενιές θα έχουν επαρκή πληροφόρηση για το έθιμο.

β. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης του στοιχείου που έχουν ληφθεί στο παρελθόν ή που εφαρμόζονται σήμερα (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

Έχουν πραγματοποιηθεί στο παρελθόν οι εξής εκδόσεις και παραγωγές:

Σαμίου, Δ. (1976). Μουσική εκπομπή «Μουσικό Οδοιπορικό» στη Μακρινίτσα. Ταινία από το οπτικοακουστικό αρχείο της ΕΡΤ (Ταινιοθήκη). Διαθέσιμο στο:

<https://www.youtube.com/watch?v=-x2OreikVxY>

(ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 20 Αυγούστου 2019).

Καραμανιώλας, Γ. (2009), *Ήταν του Μάη το πρόσωπο*. Ανέκδοτοι σκοποί και τραγούδια της μουσικής των ζουρνάδων του Πηλίου (CD). Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Αρτέμιδος.

Καπανιάρης, Α., Τσούκας, Ν. (2014). *Οι Μάηδες της Μακρινίτσας*, Βόλος: ΔΟΕΠΑΠ ΔΗΠΕΘΕ - Δήμος Βόλου.

Λάγδαρης, Γ. (2014). Ντοκιμαντέρ, *Οι Μάηδες της Μακρινίτσας (DVD)*. Βόλος: Κοινότητα Μακρινίτσας.

Οι Μάηδες της Μακρινίτσας (2019). Παραγωγή της εταιρείας παραγωγής τηλεοπτικών προγραμμάτων GV Productions, ενταγμένη στην παραγωγή μιας σειράς 14 ντοκιμαντέρ με θέμα τα πιο ενδιαφέροντα δρώμενα- πανηγύρια- έθιμα της χώρας μας, για λογαριασμό του ΟΤΕ TV (Cosmote History) (αναμένεται η επίσημη προβολή από την Cosmote History).

γ. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης που προτείνεται να εφαρμοστούν στο μέλλον (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

Στα μέτρα διαφύλαξης και ανάδειξης του δρώμενου προτείνονται:

α) Εμπλουτισμένη επανέκδοση του βιβλίου *Οι Μάηδες της Μακρινίτσας* των Αλεξάνδρου Καπανιάρη και Νίκου Τσούκα, ενός προϊόντος έρευνας για το χορευτικομνημιακό έθιμο, η οποία, συνακόλουθα, παρείχε και την τεκμηρίωση της παρούσας αίτησης για την ένταξη στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας.

β) Έκδοση ντοκιμαντέρ για την παρουσίαση του εθίμου των Μάηδων της Μακρινίτσας. Ήδη γι' αυτήν τη δράση έχουν ολοκληρωθεί τα γυρίσματα από την αναβίωση του 2014, ενώ υπάρχει και περαιτέρω υλικό εμπλουτισμού της παραγωγής. Το ντοκιμαντέρ μπορεί να υπάρχει και σε ένθετο DVD στην παραπάνω έκδοση.

γ) Κινηματογράφηση των αναβιώσεων του εθίμου μέσω τηλεοπτικών παραγωγών κρατικών και ιδιωτικών καναλιών.

δ) Έκδοση πληροφοριακού τρίπτυχου από τον Δήμο Βόλου, το οποίο να χορηγείται δωρεάν σε επισκέπτες και ενδιαφερομένους, με στόχο τη διάχυση του δρώμενου.

ε) Παρουσίαση του δρώμενου σε συνέδρια, σεμινάρια και εργαστήρια σχετικά με την παράδοση, τον χορό και τη λαογραφία.

στ) Δημιουργία κινητής έκθεσης- εκπαιδευτικού προγράμματος για τους Μάηδες της Μακρινίτσας.

η) Δημιουργία μόνιμου εκθεσιακού χώρου, στον οποίο θα φυλάσσονται οι φορεσιές, ενθυμήματα παλαιότερων παραστάσεων, θα υπάρχουν φωτογραφικές και ψηφιακές αποτυπώσεις, καθώς και ό,τι εκδοτικό υλικό υπάρχει.

9. Βασική Βιβλιογραφία

Βελλούδιος-Μούρρας, Θ. (1991). *Ευγονία και άλλα τινά*. Αθήνα: Άγρα, σ. 54-56,58,60.

Γεωργαλά, Ε. και Βογιατζάκη, Α. (1992). *Ήθη και έθιμα κατά τις γιορτές και τα πανηγύρια της Ζαγοράς*, Περιοδικό *Λιμνιώνας Ζαγοράς*, τ. 5. Ζαγορά: Πολιτιστικός Σύλλογος Ζαγοράς «Γιάνης Κορδάτος», σ.128.

Εσφιγμενίτης, Ζ. (1889). Περιοδικό *Προμηθεύς*, αρ. φύλλου 131. Βόλος, σ. 338.

Θωμάς, Γ. (1996). «Ο πολιτισμός του Πηλίου στα χρόνια της Τουρκοκρατίας» Βόλος: Περιοδικό «*Ωρες*», σ. 366, 369-370.

Κορδάτος, Γ. (1931). *Το Πήλιο. Λαογραφικά και Ιστορικά*. Περιοδικό «Νέα Εστία», τ. 97, Αθήνα 1/1/1931 και ανατύπωση στο έντυπο «Πήλιο» (Το τραγούδι της Πρωτομαγιάς, Αθήνα 1983).

Λιάπης, Κ. (1990α), *Οι Μάηδες που χάθηκαν*, στο: *Ωρες του Πηλίου*. Αθήνα: Πύλη, σ.34-40.

Λιάπης, Κ. (1990β), *Ωρες της παλιάς Πρωτομαγιάς*, Αθήνα: Πύλη, σ.68-69.

Νάνου-Σκοτεινιώτη, Α. (1998). *Η Μακρινίτσα του Πηλίου*, τ. Α', Μακρινίτσα: Κοινότητα Μακρινίτσας, σ. 133-136.

Πλάτανος, Β. (1963), *Ελληνικά Λαϊκά Πανηγύρια*. Αθήνα, σ. 16-27.

Σαχινίδης, Κ. (1995), *Κοινωνική Λειτουργία του Παραδοσιακού Χορού στη Σύγχρονη Ελληνική Κοινωνία: Το παράδειγμα του Νομού Μαγνησίας* (Διδακτορική Διατριβή). Αθήνα: Κέντρο Ελληνικού Χορού και Λαϊκού Πολιτισμού, σ. 49-51.

Χουρμουζιάδης, Γ., Ασημακοπούλου- Ατζακά, Π. και Μακρής, Κ. (1982). *Μαγνησία – Το χρονικό ενός πολιτισμού*, Αθήνα: Καππόν, σ. 268-269.

10. Συμπληρωματικά Τεκμήρια

α. Κείμενα

Οι μουσικές και τα τραγούδια των Μάηδων

Τα βασικά όργανα και οι αντίστοιχοι οργανοπαίκτες- μουσικοί ήταν τρεις, δύο πίπιζες (ζουρνάδες), που ήταν ξύλινα πνευστά όργανα με οξύ ήχο, και ένα νταούλι, που ήταν ένα μεγάλο τύμπανο, τα οποία συνόδευαν την εκτέλεση και έδιναν τον

ρυθμό των κινήσεων (Χουρμουζιάδης, Ασημακοπούλου-Ατζακά και Μακρής, 1984:268-269).

Η συνοδεία των Μάηδων γινόταν με ζουρνάδες και νταούλια, με χορό και τραγούδι από σπίτι σε σπίτι και από ρούγα σε ρούγα (Λιάπης, 1990β).

Ο Πλάτανος (1963) μας πληροφορεί ότι κελαηδούσαν οι ζουρνάδες, οι πίπιζες, τα βιολιά και τα νταούλια στα παθιασμένα χείλια και χέρια των Μακρινιτσιωτών, ενώ ο Λιάπης (1990α) μάς περιγράφει μια ξέφρενη χλαλοή από τα νταούλια και τους ζουρνάδες, που έπαιζαν βρακοφόροι οργανοπαίχτες. Ο Θωμάς (1996) αναφέρει ότι οι Μάηδες είχαν μαζί τους δύο λαϊκούς οργανοπαίχτες (πίπιζα και νταούλι), παίρνοντας σβάρνα τους δρόμους και τις γειτονιές του χωριού ξεσηκώνοντας τον κόσμο.

Για τον χορό των ζεϊμπέκηδων, τον ζεϊμπέκικο χορό, ο Βελλούδιος (1991) μας ενημερώνει ότι είχε αρχαιότατη θρακική και φρυγική προέλευση, και για τη λέξη ζεϊμπέκοι ότι προέρχεται από το Ζεύς για το πνεύμα και μπέκος (άρτος κατά τον Ηρόδοτο) για το σώμα. Ο χορός τους λειτουργούσε ως ένα είδος χαλάρωσης και τελετουργικής προσευχής, με χαρακτηριστικό κινησιολογικό διαλογισμό στον Επουράνιο ανάμεσα στον χρόνο και στο διάστημα.

Η σειρά των χορών στους Μάηδες έχει ως εξής: Συρτός-Μάης Πατινάδα, Γενιτσαρίσιος χορός, Ζεϊμπέκικος, Χοτζάδικος χορός, Γύφτικος χορός, Αρκουδιάρικος χορός, Συρτός και Πατινάδα.

Όπως μας πληροφορεί ο Καραμανιώλας (2009) στο εισαγωγικό σημείωμα του οπτικού δίσκου «Ήταν του Μάη το πρόσωπο...», ένα από τα τραγούδια, καταγραφή της Δόμνας Σαμίου από το αρχείο του Απ. Τσιάντου, ζωντανή ηχογράφηση στη Μακρινίτσα κατά την πρώτη αναβίωση των Μάηδων το 1976, τραγουδήθηκε από τον Σταύρο Χατζησταμούλη (Σταύρακα). Το τραγούδι «Ο Μάης» έχει ως εξής:

«Καλώστονε το Μάη το χρυσομάη
Με τ' άνθη στολισμένος ήρθε πάλι
Μάη χρυσομάη γύρω στα κλαδιά
Τραγουδούν το Μάη έξω στη δροσιά

Πρωτομαγιά τα άνθη όλα γιορτάζουν
Και τα πουλιά το ταίρι τους φωνάζουν
Με στεφάνια έχεις πλέξει μέσα μας χαρά
Μάη χρυσομάη επάνω στην αμυγδαλιά
Τραγουδούν το Μάη – Μάη σ' όλα τα χωριά

Κορίτσια περπατούνε χέρι-χέρι
Τα μυστικά τους μόνο ο Μάης ξέρει
Μάη χρυσομάη γύρω στα κλαδιά
Τραγουδούν το Μάη έξω στη δροσιά
την Πρωτομαγιά ... »

Σύμφωνα πάντα με τον Καραμανιώλα (2009), ο Θανάσης Μαυρίκος μαζί με τον Βαγγέλη Μπότσαρη αποτέλεσαν τον τελευταίο κρίκο μια πολύχρονης παράδοσης ζουρνατζήδων μουσικών. Ο Ζεϊμπέκικος Μαΐσιος έχει καταγραφεί από τον Βαγγέλη Μπότσαρη και αφορά τον εννεάσημο σκοπό των ζεϊμπέκηδων των Μάηδων. Ο χορός τους τελούνταν σε κύκλο και χορευόταν με καθορισμένες κινήσεις και ίδια βήματα από όλους. Ο Γενιτσαρίσιος έχει καταγραφεί από τον Θανάση Μαυρίκο και αφορά τον επίσημο χορό του γενίτσαρου (τετράσημος σκοπός). Έως ότου ολοκληρωθεί ο χορός του γενίτσαρου, ο γύφτος με πειράγματα και χειρονομίες ενοχλεί συνεχώς το κορίτσι. Αυτό έχει ως συνέπεια ο Γενίτσαρος να σκοτώσει με την πιστόλα του τον γύφτο. Ο Αποστόλης Τσιάντος και ο Χαράλαμπος Καραμανιώλας, από τον Άγιο Λαυρέντιο Πηλίου, από το 1980 και μετά γίνονται οι βασικοί

οργανοπαίκτες ζουρνά στο Πήλιο, συμμετέχοντας σε πάμπολλες εκδηλώσεις και πανηγύρια.

Όσον αφορά τα τραγούδια, σύμφωνα με τον Λιάπη (1990α), ο Μάης, κρατώντας το μαγιόξυλο φορτωμένο με λουλούδια και καρπούς, καθώς το χτύπαγε πάνω στο χώμα, τραγουδάγε έναν σκοπό με τούτα τα λόγια:

«Κόρη ξανθή τραγούδησε από γυαλένιον πύργο,
και πηρ' αγέρας τη φωνή και στο γιάλο την πάει
κι όσα καράβια τ' άκουσαν όλα λιμάνια πιάσαν,
κι ένα καράβι κρητικό βαθιά καλαρμενίζει.
Με τον αγέρα μάλωνε, με το βοριά μαλώνει.
-Δε σε φοβάμαι κυρ-βοριά, μαέστρο-τραμουντάνα
έχω καράβ' από καρυά, κατάρτ' από πλιξάρι,
έχω και καραβόσκοινα όλο μαργαριτάρι,
έχω κι ένα μουτσόπουλο θαλασσογυρισμένο.
-Ανέβα, βρε μουτσόπουλε, στο μεσιανό κατάρτι,
να 'δείς τι αγέρας μας βαρεί και τι καιρός μας δέρνει.
Παιζογελώντας 'νέβαινε, κλαίγοντας κατεβαίνει.
-Τί είδες, βρε μουτσόπουλε, και κλαις και κατεβαίνεις;
- Κόρ' είδα με ξανθά μαλλιά και με τα μαύρα μάτια.
-Κόρη ξανθιά μου, άνοιξε την πόρτα την καρένια,
έχω δυο λόγια να σου πω γλυκά και ζαχαρένια.
Κόρη, σα θέλεις φίλημα, σα θέλεις μαύρα μάτια
πάρε κι αρμάθιασε φλουριά και κάν' πέντ' αρμάδες
κι έλα μαζί μου μια βραδιά, αμάν, αμάν, αμάν ένα Σαββάτο βράδυ,
που είν' η μάνα μ' στ'ν εκκλησιά, πατέρας στο παζάρι,
τα δυο 'δελφάκια στο σκολειό, σ' ένα χαρτί διαβάζουν,
τόνα διαβάζει λεμονιά και τ' άλλο κυπαρίσσι».

Αντίστοιχα, όπως μας πληροφορεί ο Πλάτανος (1968) και ο Πηλιορείτης λόγιος Ζωσιμάς Εσφιγμενίτης (Λιάπης 1990α), οι ακόλουθοι εξυμνούσαν τα ξόμπλια του Αρχιμάη, που ήταν λουλούδια και καρποί, με τούτο το τραγούδι:

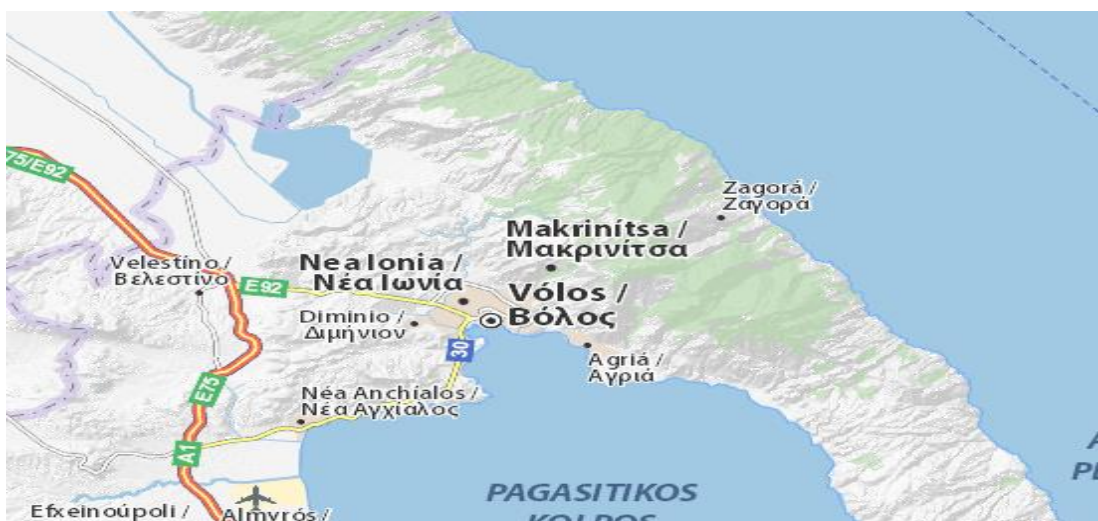
«Μάη μου, Μάη δροσερέ κι Απρίλη λουλουδάτε,
ο Μάης με τα τριαντάφυλλα κι ο Απρίλ'ς με τα λουλούδια,
ούλου τον κόσμο γιόμισες απ' άθια και λουλούδια,
το νιόνε περικύκλωσες μες της κυράς την πόρτα.
σαν περπατεί, μαραίνεται, σα στέκεται, πλανιώται,
σαν πέσει κι αποκοιμηθεί, τον ύπνο δε χορταίνει.
Άνοιξε πόρτα της κυράς, πόρτα της μαυρομάτας,
να μπω ναι διω τη λυγερή, πώς στρώνει, πώς κοιμάται,
πώς στρώνει στα τριαντάφυλλα, κοιμάται στα λουλούδια.
Πώς να την πω να σηκωθεί, πώς να την πω να κάτσει:
Να την ειπώ λιγνό βεργί, και το βεργί λυγάει,
να την ειπώ αγιόκλημα, το κλήμα έχει κόμπους,
να την ειπώ τριαντάφυλλο, από τ'αγκάθι βγαίνει,
να την ειπώ βασιλικό, γκαστρώνει η μυρωδιά του.
Αφέντη κι αφεντούτσικε, πέντε φορές αφέντη,
λύσ' το, αφέντη, λύσε το, το χρυσομάντιλό σου,
κι αν έχεις γρόσια, δος μας τα, φλουριά μην τα λυπάσαι,
κι αν τα λυπάσαι τα φλουριά, δος μας δεκαπεντάρια,
δος μας τ'αφέντη, δος μας τα να πιούμε στην υγεία σου,
για την υγεία τ'αφέντη μας, για την καλή χρονιά σου.
Να ζήσεις χρόνους εκατό και να τους διαπεράσεις,
κι απ' τους διακόσιους σ' αμπροστά ν' ασπρίσεις να γεράσεις.

Ν' ασπρίσεις σαν τον Έλυμπο, σαν τ' άσπρο περιστέρι.
Όσα λουλούδια ν' του Μαγιού και τα φύλλα των δεντρώνε,
τόσο καλό να δώσ' ο θεός εδώ που τραγουδάμε».

β. Χάρτες

Χάρτης 1: Η Δημοτική Ενότητα Μακρινίτσας του Δήμου Βόλου (google map).

Χάρτης 2: Η θέση της Δημοτικής Ενότητας Μακρινίτσας του Δήμου Βόλου στην Περιφερειακή Ενότητα Μαγνησίας.

γ. Οπτικά και ακουστικά τεκμήρια (σχέδια, φωτογραφίες, αρχεία ήχου, βίντεο κτλ.)

Καραμανιώλας, Γ. (2009). *Ήταν του Μάη το πρόσωπο*. Ανέκδοτοι σκοποί και τραγούδια της Μουσικής των ζουρνάδων του Πηλίου (CD). Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Αρτέμιδος.

Μάηδες, Μακρινίτσα Πηλίου. Συνοδεύουν οι: Βαγγέλης Ψαθάς-Ζουρνάς, Δημήτρης Ψαθάς-Ζουρνάς, Βαγγέλης Ψαθάς-Νταούλι. Από την παράσταση του Χοροστασίου

με τον τίτλο «10 Χρόνια Χοροστάσι-Στον Κύκλο του Χρόνου» (Θέατρο Δόρα Στράτου, 7 και 8 Ιουνίου 2014). Περισσότερες Πληροφορίες: <http://xorostasi.gr>, Διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=DzrStEbedsY&feature=youtu.be&fbclid=IwAR2nHNsmjZm6aUfuaXabPq1pDBntIDw651pR-6VssCz99HRIAcByuun4mU0> (ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης: 20 Αυγούστου 2019).

Από την 3η μουσικοχορευτική παράσταση του σωματείου Άσκαυλος «Τι καλά το λέει το αηδόνι». Θέατρο Αττικού Άλσους, 13 Ιουνίου 2015. Διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=nuwkiH2nqmo> (ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης: 20 Αυγούστου 2019).

Δρώμενο " Οι Μάηδες της Μακρινίτσας " ,που πραγματοποιήθηκε το Σάββατο 24 Ιουνίου 2017, στο πλαίσιο του μήνα λαογραφίας του ΠΑΚΠΠΑ, του Δήμου Ελευσίνας. Διαθέσιμο στο : <https://www.youtube.com/watch?v=HF6KfigyVi4> (ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης: 20 Αυγούστου 2019).

δ. Διαδικτυακές πηγές (υπερσύνδεσμοι)

Σε επίπεδο εκδηλώσεων – αναβιώσεων εντός Μακρινίτσας (αναβίωση 2014):

Ψηφιακή Λαογραφία-Αλέξανδρος Καπανιάρης, βίντεο # 4 «Η πορεία των Μάηδων προς την πλατεία της Μακρινίτσας». Το βίντεο περιγράφει την έναρξη του εθίμου των Μάηδων της Μακρινίτσας Πηλίου και την πορεία τους από το κτήριο του Δημοτικού Σχολείου όπου προετοιμάζονται έως την πλατεία. Ειδικότερα, το βίντεο αφορά την πορεία του θιάσου του Μάηδων (χορευτικό μιμητικό έθιμο της άνοιξης) με τη συνοδεία της μουσικής και τα ανάλογα πειράγματα που γίνονται μεταξύ των μελών της ομάδας. Ημερομηνία: Μάιος 2014. Εικονολήπτης: Αλέξανδρος Καπανιάρης. Edit: Γεώργιος Α. Καπανιάρης. Διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=xvBH0B43LR0> (ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης: 20 Αυγούστου 2019).

Ψηφιακή Λαογραφία-Αλέξανδρος Καπανιάρης, βίντεο # 6 «Ο χορός των ζεϊμπέκηδων του θιάσου των Μάηδων». Οι ζεϊμπέκηδες, στην πλατεία της Μακρινίτσας μετά την άνοδό τους από το σχολείο της περιοχής, χορεύουν τον δικό τους χορό με τη χαρακτηριστική τους ενδυμασία, συνοδεία μουσικών οργάνων (ζουρνάς και νταούλι). Η λήψη της εικόνας έγινε κατά την αναβίωση του 2014 (τον Μάιο) από τον Αλέξανδρο Καπανιάρη και η επεξεργασία του βίντεο (edit) από τον Γεώργιο Α. Καπανιάρη. Διαθέσιμο στο : <https://www.youtube.com/watch?v=dwPXrdgbYxE> (ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης: 20 Αυγούστου 2019).

Ψηφιακή Λαογραφία – Αλέξανδρος Καπανιάρης, βίντεο # 7 «Ο χορός του χότζα». Το βίντεο αφορά την περιγραφή του δρώμενου των Μάηδων της Μακρινίτσας από ένα μέλος του θιάσου και, συγκεκριμένα, του χότζα. Το βίντεο έχει αποτυπώσει το κλίμα της αναβίωσης του εθίμου στην πλατεία της Μακρινίτσας τον Μάιο του 2014. Χώρος: Πλατεία Μακρινίτσας. Χρόνος: Μάιος 2014. Εικονολήπτης: Αλέξανδρος Γ. Καπανιάρης. Editing: Γεώργιος Α. Καπανιάρης. Διαθέσιμο στο : <https://www.youtube.com/watch?v=oGkEVG1kpRI> (ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης: 20 Αυγούστου 2019).

Ψηφιακή Λαογραφία-Αλέξανδρος Καπανιάρης, βίντεο # 8 «Ο θιάσος του δρώμενου επί σκηνής και η ανάσταση του Μάη». Το βίντεο αφορά τη στιγμή που γίνεται η ανάσταση του Μάη, όταν αυτός μυρίζει το λουλούδι της Άνοιξης. Το βίντεο έχει αποτυπώσει παραστατικά το κλίμα της αναβίωσης του εθίμου στην πλατεία της

Μακρινίτσας τον Μάιο του 2014. Χώρος: Πλατεία Μακρινίτσας. Χρόνος: Μάιος 2014. Εικονολήπτης: Αλέξανδρος Γ. Καπανιάρης. Editing: Γεώργιος Α. Καπανιάρης. Διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=Ak5iSHd2-tI> (ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης: 20 Αυγούστου 2019).

Ψηφιακή Λαογραφία-Αλέξανδρος Καπανιάρης, βίντεο # 9 «Ο χορός του αρκουδιάρη και της αρκούδας». Ο χορός του αρκουδιάρη και της αρκούδας είναι μέρος του τελετουργικού του δρώμενου των Μάηδων της Μακρινίτσας. Το απόσπασμα είναι από την αναβίωση του δρώμενου στην πλατεία της Μακρινίτσας το 2014. Ημερομηνία: Μάιος 2014. Εικονολήπτης: Αλέξανδρος Καπανιάρης. Edit: Γεώργιος Α. Καπανιάρης. Διαθέσιμο στο : <https://www.youtube.com/watch?v=FBGXyhqdXxY> (ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης: 20 Αυγούστου 2019).

Ψηφιακή Λαογραφία-Αλέξανδρος Καπανιάρης, βίντεο # 10 «Ο χορός του γενίτσарου με το κορίτσι και τον υπόλοιπο θίασο». Το βίντεο περιγράφει τον χορό του γενίτσарου με το κορίτσι και τον υπόλοιπο θίασο κατά την αναπαράσταση του εθίμου των Μάηδων της Μακρινίτσας το 2014 στην πλατεία της Μακρινίτσας. Ο γενίτσарος ήταν ο επικεφαλής του συγκροτήματος, φορούσε φουστανέλα πλούσια, με πολλές δίπλες, τσαρούχι, φέσι και κρατούσε ένα γιαταγάνι, το καλύτερο από τους άλλους, με δυο σειρές φισεκλίκια και κουμπούρια στο ζωνάρι του. Ημερομηνία: Μάιος 2014. Εικονολήπτης: Αλέξανδρος Καπανιάρης. Edit: Γεώργιος Α. Καπανιάρης. Διαθέσιμο στο: https://www.youtube.com/watch?v=ZMP_rfjSFzs (ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης: 20 Αυγούστου 2019).

Ψηφιακή Λαογραφία-Αλέξανδρος Καπανιάρης, βίντεο # 11 «Ο χορός του γύφτου και της γύφτισσας». Στο βίντεο καταγράφεται ο χορός του γύφτου και της γύφτισσας κατά τη διάρκεια του δρώμενου. Η αναπαράσταση του εθίμου των Μάηδων πραγματοποιήθηκε στην πλατεία της Μακρινίτσας το 2014. Ημερομηνία: Μάιος 2014. Εικονολήπτης: Αλέξανδρος Καπανιάρης. Edit: Γεώργιος Α. Καπανιάρης. Διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=B7ms5nxGFtM> (ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης: 20 Αυγούστου 2019).

11. Στοιχεία συντάκτη του Δελτίου

Όνομα συντάκτη: Αλέξανδρος Γ. Καπανιάρης

Ιδιότητα συντάκτη: Δρ Ψηφιακής Λαογραφίας, Μεταδιδακτορικός Ερευνητής Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας Δ.Π.Θ.

Όνομα συντάκτη: Νίκος Τσούκας

Ιδιότητα συντάκτη: Πρώην Πρόεδρος Κοινότητας Μακρινίτσας (1990-2002), Ερευνητής τοπικής ιστορίας και λαογραφίας

Τόπος και ημερομηνία σύνταξης του Δελτίου: Μακρινίτσα, 20 Αυγούστου 2019

12. Τελευταία συμπλήρωση/επικαιροποίηση του Δελτίου

Μακρινίτσα, 25 Ιουνίου 2021